

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถาบันฝึกหัดครูที่ตั้งขึ้นครั้งแรกเรียกว่า "โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์" เปิดสอนครูระดับประถม และครูมัธยม ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนฝึกหัดครู และใน พ.ศ.2501 มีการเปิดสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ.สูง) จึงยกฐานะโรงเรียนฝึกหัดครูบางแห่งเป็นวิทยาลัยครู ได้แก่ วิทยาลัยครูเทพสตรี วิทยาลัยครูสวนสุนันทา วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา วิทยาลัยครูนครราชสีมา วิทยาลัยครูจันทระเกษม หลังจากนั้นเมื่อโรงเรียนฝึกหัดครูแห่งใดเปิดสอนถึงระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง ก็จะมีประกาศยกฐานะเป็นวิทยาลัยครู

จนกระทั่ง ปี พ.ศ.2518 ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518 (ราชกิจจานุเบกษา 92 (27 กุมภาพันธ์ 2518) หน้า 23 - 42) เพื่อให้วิทยาลัยครูเป็นสถาบันการศึกษาและการวิจัย มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาวิชาการและผลิตครูถึงระดับปริญญาตรี ทำการวิจัย ส่งเสริมวิชาชีพและวิทยฐานะของครู อาจารย์และเจ้าหน้าที่ ผู้บริหาร การศึกษา ทำนุบำรุงวัฒนธรรม และให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ในช่วง 20 ปีมานี้ วิทยาลัยครูได้รับการพัฒนามาโดยตลอดทั้งในเชิงภารกิจ หน้าที่และการขยายสถานภาพจากสถาบันการสอนระดับต่ำกว่าปริญญา มาสู่ระดับปริญญาตรี แต่อย่างไรก็ตาม อำนาจของวิทยาลัยครูก็ยังคงจำกัดอยู่เฉพาะการทำหน้าที่ทางวิชาชีพครู ด้วยเหตุนี้วิทยาลัยครูจึงถูกวิพากษ์วิจารณ์จากนักการศึกษาในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งจุดเด่นและจุดด้อย และจุดที่ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุด ก็คือ ปัญหาในเชิงปริมาณและคุณภาพ

ปัจจุบันมีสถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตครูถึง 106 แห่ง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2527 : 13) กระจายอยู่ในหน่วยงานต่าง ๆ 2 กระทรวง คือ กระทรวงศึกษาธิการ (มีสถาบันฝึกหัดครู 86 แห่ง) ได้แก่ วิทยาลัยครูสังกัดกรมการฝึกหัดครู วิทยาลัยพลศึกษาสังกัดกรมพลศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์และช่างศิลป์สังกัดกรมศิลปากร และวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา สถาบันฝึกหัดครูเหล่านี้ ผลิตครูตั้งแต่ระดับต่ำกว่า

อนุปริญญา และอย่างสูงไม่เกินระดับปริญญาตรี กับทบวงมหาวิทยาลัย (มีสถาบันฝึกหัดครู 20 แห่ง) ได้แก่ คณะครุศาสตร์ และคณะศึกษาศาสตร์ต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยจำกัดรับและไม่จำกัดรับ คณะต่าง ๆ เหล่านี้ผลิตครูตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป จนถึงปริญญาเอก วัตถุประสงค์หลักของการจัดการฝึกหัดครู ก็เพื่อผลิตครูออกไปสอนในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ ทั้งในสถาบันการศึกษาสังกัดภาครัฐบาลและเอกชน ดังนั้นผู้ที่จบการศึกษาทางค่านี้อาจมีคุณสมบัติที่เหมาะสมสำหรับการที่จะรับราชการในสังกัดภาครัฐบาล และอีกส่วนหนึ่งก็จะทำงานในสถาบันการศึกษาของภาคเอกชน จะมีเพียงส่วนน้อยที่ออกไปประกอบอาชีพอื่น

จากรายงานเปรียบเทียบจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาฝึกหัดครู ปีการศึกษา 2523 ถึงปีการศึกษา 2528 กับจำนวนตำแหน่งครูที่หน่วยงานใช้ครูต่าง ๆ เปิดรับปี พ.ศ.2524 ถึงปี พ.ศ.2529 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2528 : 3) ปรากฏว่า

ปีการศึกษา 2523	มีผู้สำเร็จการศึกษา	41,676 คน
ปีการศึกษา 2524	มีผู้สำเร็จการศึกษา	37,556 คน
ปีการศึกษา 2525	มีผู้สำเร็จการศึกษา	49,041 คน
ปีการศึกษา 2526	มีผู้สำเร็จการศึกษา	62,581 คน
ปีการศึกษา 2527	มีผู้สำเร็จการศึกษา	53,394 คน
ปีการศึกษา 2528	มีผู้สำเร็จการศึกษา	43,807 คน

(ไม่รวมผู้สำเร็จจากสาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และผู้สำเร็จหลักสูตร อคป. ของวิทยาลัยครู) แต่จำนวนความต้องการครูเพื่อไปสอนในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ ลดลง โดยดูจากตำแหน่งครูที่หน่วยงานใช้ครูต่าง ๆ เปิดรับในแต่ละปี ดังนี้

ปี พ.ศ.2524	ตำแหน่งครูที่หน่วยงานใช้ครูต่าง ๆ เปิดรับจำนวน	28,267 คน
ปี พ.ศ.2525	ตำแหน่งครูที่หน่วยงานใช้ครูต่าง ๆ เปิดรับจำนวน	23,054 คน
ปี พ.ศ.2526	ตำแหน่งครูที่หน่วยงานใช้ครูต่าง ๆ เปิดรับจำนวน	10,042 คน
ปี พ.ศ.2527	ตำแหน่งครูที่หน่วยงานใช้ครูต่าง ๆ เปิดรับจำนวน	6,078 คน
ปี พ.ศ.2528	ตำแหน่งครูที่หน่วยงานใช้ครูต่าง ๆ เปิดรับจำนวน	2,939 คน
ปี พ.ศ.2529	ตำแหน่งครูที่หน่วยงานใช้ครูต่าง ๆ เปิดรับจำนวน	4,116 คน

ข้อมูลดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่าแนวโน้มความต้องการครูลดลง เนื่องจากประชากรที่จะเข้า

ศึกษาในระดับประถมศึกษาเริ่มลดลง ทำให้ส่งผลกระทบต่อการศึกษาในระดับอื่น ๆ ด้วย ทั้งนี้ก็เนื่องจากสาเหตุหลายประการ แต่ประการที่สำคัญคือ สถาบันฝึกหัดครูที่มีจำนวนมากมายนี้น่าที่ผลิตกำลังคนเพียงสาขาเดียวคือ สาขาครู ทั้งที่สถาบันฝึกหัดครูต่าง ๆ ก็พยายามที่จะลดการผลิตครูในเชิงปริมาณลง แต่ไม่สามารถดำเนินการตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ เนื่องจากความต้องการของสังคมที่ต้องการจะศึกษาในระดับอุดมศึกษามีมากขึ้น ถึงแม้จะมีมหาวิทยาลัยประเภทไม่จำกัดรับแล้วก็ตาม แต่เยาวชนก็ยังมีความต้องการที่จะเรียนในสถาบันฝึกหัดครูในท้องถิ่นมากกว่า ทั้งนี้เพราะใช้เวลาในการศึกษาและลงทุนน้อย จึงเรียกร้องให้สถาบันฝึกหัดครูโดยเฉพาะวิทยาลัยครูให้รับนักศึกษาเพิ่มขึ้น เพราะมีความพร้อมในเรื่องอาคารสถานที่และบุคลากรมากกว่าสถาบันอื่น ๆ แต่วิทยาลัยครูก็มีข้อจำกัดในเรื่องสาขาที่เปิดสอน คือสอนได้เฉพาะสาขาครูเท่านั้น (มาตรา 5 พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518) จึงไม่สามารถเปิดสอนสาขาวิชาชีพอื่นได้ ทำให้มีปัญหาลักษณะนี้ในเชิงปริมาณและคุณภาพทั้งใกล้แล้ว

สำหรับปัญหาในเรื่องนี้ คณะอนุกรรมการการปฏิรูปการฝึกหัดครู (แนวทางการปฏิรูปการฝึกหัดครูไทย 2526 : 1-4) ได้เสนอแนะแนวทางในการปฏิรูปการฝึกหัดครูไทยที่เร่งด่วนไว้ 4 ประการคือ

1. ดำเนินการปลุกฝังค่านิยม การส่งเสริมอุดมการณ์และวิถียุภาพ ในการเป็นครู ทั้งระยะสั้นและระยะยาว
2. เน้นการจัดการเรียนการสอนโดยฝึกปฏิบัติ ตลอดจนใช้ชุมชนทรัพยากรในท้องถิ่น
3. สถาบันฝึกหัดครูต่าง ๆ ลดการผลิตครูในเชิงปริมาณลงและเร่งปรับปรุงคุณภาพ และพยายามหาทางใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เต็มที่โดยผลิตกำลังคนสาขาอื่น ๆ ซึ่งทำได้ทั้งนี้

ระยะสั้น

3.1 วิทยาลัยครูร่วมกับสถาบันการศึกษาวิชาชีพในท้องถิ่น เช่น วิทยาลัยพยาบาล วิทยาลัยนาฏศิลป์ วิทยาลัยเทคนิค และวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ฯลฯ ผลิตกำลังคนสาขาวิชาชีพโดยนำหลักสูตรของสถาบันวิชาชีพเหล่านั้นมาสอนตามกำลังความพร้อมของวิทยาลัยครู และวิทยาลัยวิชาชีพนั้น ๆ แล้วออกประกาศนียบัตรในนามของวิทยาลัยวิชาชีพ

3.2 วิทยาลัยครูรวมเป็นสถาบันสมทบของมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาค เปิดสอนสาขาวิชาต่าง ๆ นอกจากสาขาครู ตามกำลังความพร้อมของวิทยาลัยครู โดยพิจารณาถึงความสอดคล้องกับความต้องการทางสังคมและท้องถิ่นเป็นหลัก โดยใช้หลักสูตรของมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยครูแถมมาตรฐานและให้ปริญญาแก่สอนโดยวิทยาลัยครู

3.3 วิทยาลัยครูจัดทำโครงการร่วมมือกับมหาวิทยาลัยเปิด และหน่วยงานใช้ครูในการจัดฝึกอบรมครูประจำการ ทั้งในแง่การอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถภาพในการสอนอย่างทอเนื่อง และเพื่อเพิ่มวุฒิแก่ครูประจำการทั่วประเทศ

การดำเนินการทั้ง 3 ข้อดังกล่าว วิทยาลัยครูสามารถดำเนินการได้ทันที โดยไม่ต้องแก้กฎหมาย

ระยะยาว

3.4 รวมวิทยาลัยซึ่งสอนระดับหลัง ม.6 ซึ่งถือว่าเป็นการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่อยู่ในเขตการศึกษาแต่ละเขต ให้อยู่ภายใต้การบริหารงานและการกำหนดนโยบาย โดยสภาเดียวกันร่วมกันทำการผลิตกำลังคนสาขาต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการของท้องถิ่นเป็นหลัก

3.5 รวมกลุ่มวิทยาลัยครูเป็นวิทยาลัยอุดมศึกษา เพื่อผลิตกำลังคนสาขาต่าง ๆ นอกจากการผลิตครู ซึ่งต้องลดปริมาณการผลิตลงและเร่งปรับปรุงคุณภาพ

การดำเนินการในระยะยาวดังกล่าว จะต้องดำเนินการออกกฎหมาย ตลอดจนปรับปรุงกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู เป็นต้น

4. ส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างสถาบันฝึกหัดครู

จากสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้วิทยาลัยครูในฐานะสถาบันการผลิตครูจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเปลี่ยนแปลงใหม่ตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ในปี พ.ศ.2525 ใ้ปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครู ของสภาการฝึกหัดครู พ.ศ.2519 อีกครั้งหนึ่ง โดยการเพิ่มวิชาเอกเทคนิคการอาชีพ สำหรับระดับ ป.กศ. ชั้นสูง หลักสูตรที่เพิ่มนี้เป็นการกำหนดวิชาเอกสายอาชีพอื่นที่ไม่ใช่วิชาชีพครู นับว่าเป็นขั้น

ตอนแรกในการแก้ปัญหา

2. จัดตั้งวิทยาลัยชุมชนในวิทยาลัยครู เพื่อเปิดสอนวิชาชีพอื่น ๆ นอกจากวิชาชีพครู ดังปรากฏในบันทึกของอธิบดีกรมการฝึกหัดครู (นายพะยอม แก้วกำเนต) ว่า เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2527 ได้มีการประชุมระดับกระทรวง โดยมีอธิบดีทุกกรมเข้าร่วมการประชุม และมี ๓ หน่วยงาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นายชวน หลีกภัย) เป็นประธาน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นายขุนทอง ภูนิเวศเอน) ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (นายสมาน แสงมะลิ) ร่วมประชุมด้วย เมื่อเวลาประมาณ 12.10 น. ของการประชุมในวันนั้น ท่านปลัดกระทรวงศึกษาธิการได้เสนอที่ประชุมว่า เพื่อให้ได้ใช้ทรัพยากรของวิทยาลัยครู โดยเฉพาะทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นครูอาจารย์ ระดับปริญญาตรี โท เอก รวมถึงเกือบ 6,000 คน ให้เป็นประโยชน์ต่อบ้านเมืองให้มากที่สุด ในขณะที่การผลิตครูค้ำปรมาจจำเป็นจะต้องลดลง และการแก้ไขพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518 จำเป็นต้องใช้ขั้นตอนและระยะเวลาพอสมควร จึงเห็นสมควรจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนขึ้นในวิทยาลัยครู โดยอาศัยอำนาจหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการ ตามคำสั่งของคณะปฏิวัติ (ปว.) ฉบับที่ 216 ข้อ 23... ที่ประชุมอธิบดีในวันนั้นได้อภิปรายกันทุกคน ให้ข้อคิดเห็นและให้การสนับสนุน ๓ หน่วยงาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้สรุปเป็นมติว่า ให้มีการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนขึ้นในวิทยาลัยครู โดยให้เริ่มงานในปีการศึกษา 2527 เพียงภาคละหรือกลุ่มวิทยาลัยครูละประมาณ 1 แห่งก่อน ทั้งนี้ทั้งนั้นให้ระวังในเรื่องของคุณภาพและประสานงาน ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะถึงภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตร การให้การศึกษาและการฝึกปฏิบัติงานให้มากที่สุด (กรมการฝึกหัดครู 2527 : แผนอธิบดีกรมการฝึกหัดครู) จากมติในการประชุมเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2527 จึงมีประกาศกระทรวงศึกษาธิการออกเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2527 ให้จัดตั้งวิทยาลัยชุมชนขึ้นในวิทยาลัยครู 4 แห่ง คือ วิทยาลัยพิบูลสงคราม ที่จังหวัดพิษณุโลก วิทยาลัยอุบลราชธานี ที่จังหวัดอุบลราชธานี วิทยาลัยนครราชสีมา ที่จังหวัดนครราชสีมา และวิทยาลัยนครศรีธรรมราช ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยให้อธิการวิทยาลัยครูเป็นผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน ใช้บุคลากรและอาคารสถานที่ของวิทยาลัยครู และจัดให้มีการเรียนการสอนในปีการศึกษา 2527 โดยใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรเทคนิคการอาชีพ พุทธศักราช 2527 สำหรับการบริหารงานทั่วไป วางแผน วิจัย ฝึกอบรม ประสานงานพัฒนาหลักสูตร และกำกับมาตรฐาน ติดตามและประเมินผลวิทยาลัยชุมชนนั้น ได้มีประกาศกรมการฝึกหัดครู ลงวันที่

4 พฤษภาคม 2527 ให้นี้ "สำนักพัฒนาวิทยาลัยชุมชน" เป็นผู้รับผิดชอบ

3. แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ.2518 เพื่อเปิดโอกาส ให้วิทยาลัยครูสามารถจัดการศึกษาในสาขาวิชาการต่าง ๆ นอกเหนือจากสายวิชาชีพครู เนื่องจากพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ.2518 ได้ประกาศใช้มาตั้งแต่วันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518 แล้ว ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจ ของวิทยาลัยครูที่เปลี่ยนไปตามสภาพของเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ทั้งนี้เพื่อเป็นการแก้ปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นกับวิทยาลัยครูนั่นเอง เหตุผลในการขอแก้พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ.2518 คือ เนื่องจากในระยะเวลาที่ผ่านมา รัฐบาลมีนโยบายขยายการศึกษาในระดับประถมศึกษา ทำให้เกิดความต้องการครูเป็นจำนวนมากอีกทั้งเกิดภาวะการขาดแคลนครูที่จะไปสอนในโรงเรียนประถมศึกษาทั้งมวล รัฐบาลจึงได้ขยายการฝึกหัดครู เพื่อผลิตครูออกไปสอนในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อให้เพียงพอกับความต้องการในขณะนั้น ควบคู่กันจึงได้จัดตั้งวิทยาลัยครูขึ้นรวมทั้งสิ้น 36 แห่งทั่วประเทศ แต่ในปัจจุบันความต้องการครูลดลงจึงต้องลดปริมาณการผลิตครูลง แต่เนื่องจากทรัพยากรของวิทยาลัยครูสังกัดกรมการฝึกหัดครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรทางด้านบุคลากร ซึ่งมีอาจารย์ในระดับปริญญาเอก ปริญญาโท และปริญญาตรี รวมทั้งสิ้นกว่าหกพันคน รวมทั้งยังมีอาคารเรียนและอาคารประกอบการเรียนต่าง ๆ พร้อมทั้งบริเวณสถานที่กว้างขวางสมควรที่จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาในสาขาวิชาการต่าง ๆ แก่เยาวชนในท้องถิ่นนอกเหนือจากการศึกษาในสาขาวิชาชีพครู นอกจากนั้นยังสมควรแก้ไขบทบัญญัติต่าง ๆ ที่ไม่เหมาะสมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถใช้วิทยาลัยครูให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาย่างเต็มที่ ควบคู่กันจึงทำให้เกิดมีพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ.2527 ขึ้นมาเป็นฉบับที่ 2 และประกาศใช้เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2527 (ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 101 ตอนที่ 144)

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ.2527 มีหลายประการ แต่ประการที่ทำให้วิทยาลัยครูสามารถจัดการศึกษาเกี่ยวกับวิชาชีพอื่นซึ่งไม่ใช่วิชาชีพครูก็คือ มาตรา 5 ซึ่งกล่าวไว้ว่า มาตรา 5 ให้วิทยาลัยครูเป็นสถานศึกษาและวิจัย มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาระดับประถมศึกษาในสาขาวิชาต่าง ๆ ตามความต้องการของท้องถิ่น และผลิตครู ส่งเสริมวิทยฐานะของครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาถึงระดับปริญญาตรี หากการวิจัยทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและให้บริการทางวิชาการแก่สังคม จากสาระสำคัญดังกล่าว

นี้เอง ที่ทำให้วิทยาลัยครูสามารถเปิดสอนสาขาวิชาชีพอื่น นอกจากสาขาวิชาชีพครูได้ ดังนั้น กรมการฝึกหัดครูจึงดำเนินการเรื่องนี้อย่างเร่งด่วน เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้ ในปีการศึกษา 2528 และในที่สุดก็เกิดหลักสูตรของสภาการฝึกหัดครู พ.ศ.2528 ขึ้นมาอีก 1 ฉบับ สำหรับการเรียนการสอนวิชาชีพโดยเฉพาะ ซึ่งขณะนี้วิทยาลัยครูทุกแห่งก็ได้ใช้มาแล้ว 1 ภาคการศึกษา (ภาคต้น ปีการศึกษา 2528) และกำลังอยู่ในระหว่างการจัดการเรียนการสอนภาคการศึกษาที่ 2 ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิเคราะห์หลักสูตรวิชาชีพฉบับนี้ เนื่องจากนักการศึกษาถือว่าหลักสูตรเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา เพราะว่า "หลักสูตรเป็นเสมือนโครงการและแนวทางเพื่อนำการศึกษาไปสู่จุดหมายปลายทาง" (กรมการฝึกหัดครู 2520 : 1) สุมิตร คุณานุกร (2523 : 2) กล่าวถึงหลักสูตรสรุปได้ว่า หลักสูตรเป็นโครงการของการปฏิบัติ เพื่อให้ความมุ่งหมายทางการศึกษามรรลุถึงผลสำเร็จและเป็นแนวทางที่จะนำความมุ่งหมายทางการศึกษาไปสู่ผลสำเร็จ ดังนั้นในการจัดการศึกษาแต่ละระดับ และแต่ละสาขาต่างก็มีหลักสูตรสำหรับเป็นโครงการและแนวทางจัดการศึกษาโดยเฉพาะ นอกจากนี้หลักสูตรยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการเรียนการสอน "เพราะตัวหลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดว่า ตลอดเวลาครั้งหนึ่งในชีวิตสถาบันอุดมศึกษาของนิสิตนักศึกษานั้น เขาต้องเรียนรู้แค่ไหน และในตัวยุทธสอนก็จะทราบว่า เนื้อหาและประสบการณ์อะไรที่ควรจะให้กับผู้เรียน" (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ 2524 : 34)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรวิชาชีพของวิทยาลัยครู
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตร

วิชาชีพของวิทยาลัยครู

แนวเหตุผลทฤษฎีที่สำคัญอันเป็นที่มาของงานวิจัย

แมคเกรท (Eerl J. McGrath อ้างใน Henry N.B. 1966 : 281-301) กล่าวว่า การที่จะบอกว่าวิชาชีพคืออะไร จะต้องใช้สถานภาพความเป็นวิชาชีพเป็นเกณฑ์ ฉะนั้นในที่นี้วิชาชีพจึงหมายถึงอาชีพซึ่งสถาบันอุดมศึกษานั้นได้ให้การสอนและหลักสูตร เพื่อการเตรียมคนเข้าสู่อาชีพนั้น ๆ และเป็นอาชีพซึ่งสถาบันเป็นผู้ประกันมาตรฐาน

โดยการให้ปริญญา

องค์ประกอบหรือลักษณะสำคัญของการจัดการศึกษา เพื่อวิชาชีพมี 4 ประการ คือ

1. มีการสอนทฤษฎีอย่างกว้าง ๆ เพื่อเป็นรากฐานของการปฏิบัติ
2. ความรู้ในสาขาที่มีความชำนาญพิเศษหรือทักษะทางเทคนิคพิเศษ อันเป็นลักษณะของแต่ละวิชาชีพ ซึ่งทำให้วิชาชีพแตกต่างจากวิชาชีพอื่น ๆ
3. การศึกษาทั่วไปซึ่งนอกเหนือจากสาขาวิชานั้น เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคน ไม่ว่าจะออกไปทำงานอย่างไร เพราะจะได้ทำหน้าที่พลเมืองดีและมีชีวิตส่วนบุคคลที่มีความรู้รอบและมีประสิทธิภาพ
4. การศึกษาต่อเนื่องทั้งในแง่วิชาชีพและทั่วไป จะช่วยให้เอื้อกับบุคคลมีความเป็นผู้มีปัญญาอยู่ตลอดไป และมีความรู้อย่างกว้างขวางแม้ว่าจะจบการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปแล้ว

แพทท (Pratt 1980 : 408) กล่าวไว้ดังนี้

1. ในการนำหลักสูตรใหม่ไปปฏิบัตินั้น ถ้าต้องการทราบว่าหลักสูตรเป็นอย่างไร จะดูได้จาก 2 ประเด็น คือ

1.1 ประสิทธิภาพของหลักสูตร

1.2 การยอมรับ

2. การบริหารหลักสูตรเป็นกระบวนการทางการเมือง คือ เป็นกระบวนการภายในสถาบันอาจจะมีทั้งผู้เห็นด้วย และไม่เห็นด้วย หรือทั้งผู้ที่อยากให้เป็นเปลี่ยนแปลงและไม่อยากให้เป็นเปลี่ยนแปลง ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นลักษณะธรรมชาติ

3. บุคคลทั่วไปมีแนวโน้มที่จะต่อต้านการเปลี่ยนแปลงถ้าไม่ได้รับการกระตุ้น หรือรู้สึกว่าตัวเองจะเสียประโยชน์ มีทรัพยากรไม่เพียงพอหรือไม่แน่ใจไม่ชัดเจนเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ หรือข้องใจในคุณค่าของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

คำถามในการวิจัย

1. เนื้อหาหลักสูตรวิชาชีพของวิทยาลัยครูมีลักษณะสาระอย่างไรบ้าง
2. ในการใช้หลักสูตรวิชาชีพของวิทยาลัยครู ผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษามีความคิดเห็นอย่างไรบ้าง

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัยมีดังนี้

1. การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะเอกสารหลักสูตรวิชาชีพระดับอนุปริญญาของวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร
2. การศึกษาความคิดเห็นในการใช้หลักสูตรวิชาชีพของวิทยาลัยครู มุ่งที่จะสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษา เกี่ยวกับประสิทธิภาพและการยอมรับในเรื่ององค์ประกอบของหลักสูตรและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตร

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาจากเอกสารและแบบสอบถาม เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะปลายภาคการศึกษาที่ 2 ซึ่งอาจจะเป็นความคิดเห็นที่พบเพียงส่วนหนึ่ง และเป็นการแสดงออกตามทัศนะของผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรวิชาชีพของวิทยาลัยครูเท่านั้น

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิเคราะห์หลักสูตร หมายถึง การพิจารณาแยกแยะองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรเพื่อ "อธิบาย" ลักษณะของส่วนประกอบต่าง ๆ ว่าเป็นอย่างไร
2. หลักสูตรวิชาชีพ หมายถึง หลักสูตรของสภาการฝึกหัดครู พ.ศ. 2528 ซึ่งเป็นหลักสูตรสาขาวิชาการอื่น หรือวิชาชีพอื่น ๆ ที่ไม่ใช่วิชาชีพครู
3. วิทยาลัยครู หมายถึง วิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วย วิทยาลัยครูพระนคร วิทยาลัยครูจันทระเกษม วิทยาลัยครูสวนสุนันทา วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และวิทยาลัยครูธนบุรี
4. ผู้บริหาร หมายถึง อธิการ รองอธิการฝ่ายวิชาการ หัวหน้าคณะวิชา และหัวหน้าภาควิชา ที่เปิดสอนหลักสูตรวิชาชีพ ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2528
5. อาจารย์ หมายถึง อาจารย์ผู้สอนวิชาต่าง ๆ ของหลักสูตรวิชาชีพ ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2528
6. นักศึกษา หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2528 ในระดับอนุปริญญาของหลักสูตรวิชาชีพ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบลักษณะสาระของหลักสูตรวิชาชีพโดยละเอียด
2. ทำให้ทราบความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรวิชาชีพ และได้ข้อมูลที่จะใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตร
3. ได้รับประโยชน์ในแง่ที่จะนำไปประกอบการพิจารณาคัดเลือกผู้เรียน การจัดผู้สอน การพัฒนาคณาจารย์ การบริหารหลักสูตร ตลอดจนแนวทางในการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรวิชาชีพต่อไป